

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

لله الحمد لله الرحمن الرحيم

دوره دوازدهم - سال اول

ثبت: ۲۰۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۱/۱۳

شماره مسلسل: ۲۰۳۸۶

کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

نوع گزارش: طرح / لایحه ، نظارتی ، راهبردی

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین کنندگان:

سعید شفیعا (گروه ورزش، گردشگری و صنایع دستی)، محمدصادق عبداللهی کرمانی (گروه آموزش و پرورش و فنی و حرفه‌ای)، محمدامین قاسمی پیربلوطی (گروه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق)، یوسف زراعت‌کیش (گروه آموزش عالی و تحقیقات و فناوری)، عبدالرحیم قاسمی نژاد (گروه رسانه، ارتباطات جمعی و فضای مجازی)، صادق رنجبر (گروه ورزش، گردشگری و صنایع دستی)

همکار:

محمد آدمی ابرقویی (دفتر مطالعات حقوقی)

اظهارنظرکننده داخل مرکز:

مهرشاد غفاری زاده (دفتر مطالعات سیاسی)

مدیر مطالعه:

سعید شفیعا

ناظر علمی:

موسی بیات

طراح گرافیک:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

مژگان کاظمی

واژه‌های کلیدی:

۱. موافقت‌نامه همکاری

۲. موافقت‌نامه فرهنگی

۳. ایران

۴. جمهوری پرتغال

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۱۰/۱۰

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۹	۲. پیشینه
۹	۳. بررسی کلیات
۱۰	۴. بررسی جزئیات
۲۲	۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۲۳	منابع و مأخذ

فهرست جدول

۱۱	جدول ۱. بررسی متن لایحه موافقتنامه و پیشنهادهای کارشناسی
----	--

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

چکیده

موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۲۰۴ اعلام وصول شد. کلیات این لایحه از آن جهت که به تقویت همکاری‌های بین‌المللی و تعاملات بین‌فرهنگی پرداخته مورد تأیید است. این لایحه هر چند ظاهراً ظرفیت‌های مطلوب و قابل توجهی را در سرفصل‌ها و عناوین داراست، اما درگیر کلی‌گویی و موارد غیرقابل اجراست. ضمناً شواهد نشان می‌دهد که این توافقنامه بدون توجه به ظرفیت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها و نیازهای دو کشور تدوین شده است. لذا متن توافقنامه برخاسته از نیازها و خواسته‌های درون‌زای دو کشور ارزیابی نمی‌شود. همچنین جزئیات این لایحه دارای ابهام و در مواردی نیازمند اصلاح یا حذف مواد است. شایان ذکر است موافقت‌نامه‌هایی که ذیل اصول (۱۲۵ و ۷۷ و ۱۳۹ و ۱۵۲ و ۱۵۳) قانون اساسی، قرار می‌گیرند نیازمند تصویب در مجلس شورای اسلامی هستند این در حالی است که امکان عملی اصلاح یا تغییر جدی لایحه وجود ندارد؛ زیرا چنین اصلاح یا تغییری به‌ویژه در صورتی که اساسی بوده و مورد رضایت طرف مقابل قرار نگیرد مستلزم مذاکره مجدد خواهد بود.

مسئله اصلی

عقد موافقت‌نامه بین کشورها یکی از روش‌های تسهیلگری برای تعاملات اقتصادی و فرهنگی است که موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی نیز باید در این راستا تدوین و اجرا شود. از آنجا که موافقتنامه‌هایی که ذیل اصول (۱۲۵) و (۷۷) قانون اساسی، قرار می‌گیرند نیازمند تصویب در مجلس شورای اسلامی هستند، بررسی لایحه حاضر از نظر کلیات و جزئیات دارای اهمیت است.

نقاط قوت و ضعف لایحه

انعقاد موافقت‌نامه همکاری بین کشور جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال از نظر اقتصادی، فرهنگی و سیاستی دارای اهمیت و ارزش است. لذا کلیت لایحه مورد تأیید است. لایحه حاضر مبتنی بر ظرفیت‌ها، نیازها و بهره‌برداری متناسب از قابلیت‌های بومی تدوین نشده است. لذا به واسطه فقدان مسئله‌شناسی مشخص و تدوین براساس گزاره‌های کلی، توافقنامه منجر به حل مسائل اختصاصی دو طرف نخواهد شد.

شایان ذکر است دو کشور ایران و پرتغال به برخی کنوانسیون‌های بین‌المللی ملحق شده‌اند که در آنها، تعهدات کامل‌تر و جامع‌تری از مواد مندرج در این توافقنامه مطرح شده است که الزام عملیاتی نسبت به آن وجود دارد. موافقت‌نامه نباید در موضوع کتب آموزشی درسی و به‌طور خاص دروس تاریخ جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد (موضوع بند «ت» ماده (۵) که تأکید بر ورود اطلاعات تاریخی در متون درسی و آموزشی دارد). زیرا در سابقه تاریخی دو کشور، پرتغال در دورانی به خلیج فارس و جنوب کشور تعدی کرده است و عقد موافقت‌نامه نباید به معنای فراموشی تاریخی این بخش از مقاومت‌های کشور در قبال استعمار تلقی شود.

شایان ذکر است موافقت‌نامه‌هایی که ذیل اصول (۱۲۵) و (۷۷) قانون اساسی، قرار می‌گیرند نیازمند تصویب در مجلس شورای اسلامی هستند، این در حالی است که امکان عملی اصلاح یا تغییر جدی لایحه وجود ندارد زیرا چنین اصلاح یا تغییری به‌ویژه در صورتی که اساسی بوده و مورد رضایت طرف مقابل قرار نگیرد مستلزم مذاکره مجدد خواهد بود.

پیشنهاد‌های مرکز پژوهش‌ها

جزئیات لایحه مورد تأیید نیست و برای بهبود آن اصلاحات اساسی در بخش آموزش، برنامه‌های همکاری، تعهدات بین‌المللی، و مدت اعتبار و خاتمه لازم است. همچنین بخش‌های گردشگری، تجارت غیرقانونی آثار هنری و حراست از میراث فرهنگی، به‌واسطه عضویت دو کشور در کنوانسیون‌های خاص، غیرقابل بهره‌برداری و عملکرد است.

پیشنهاد می‌شود نقش مجلس شورای اسلامی قبل از امضای موافقتنامه‌های بین‌المللی با کشورها و یا نهادهای بین‌المللی، به‌عنوان نهاد تقنینی و نظارتی تقویت شود. تصویب لایحه حاضر در مجلس شورای اسلامی پس از اعمال اصلاحات توسط طرفین بلامانع است.

۱. مقدمه

جمهوری پرتغال کشوری در جنوب غربی اروپاست که مطابق آمارهای سال ۲۰۲۱ دارای جمعیتی حدودی ۱۰ میلیون نفر بوده است. مهم‌ترین واردات این کشور در سال ۲۰۲۲ به ترتیب شامل نفت (۱۱,۳ میلیارد دلار)، ماشین‌آلات برقی (۹,۳ میلیارد دلار)، ماشین‌آلات شامل کامپیوتر (۸,۶ میلیارد دلار)، پلاستیک (۵,۲ میلیارد دلار)، آهن و فولاد (۴,۱ میلیارد دلار) بوده است. گردشگری و صنایع وابسته به آن اصلی‌ترین بخش اقتصادی این کشور را شامل می‌شوند که قبل از شیوع کرونا در سال ۲۰۱۹ حدود ۲۷ میلیون گردشگر ورودی داشته که مطابق گزارش‌های غیررسمی این عدد در حال حاضر به ۱۹ میلیون گردشگر بازگشته است که نشان از تأثیرگذاری شیوع کرونا به صنعت گردشگری این کشور دارد [۱]. دولت جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ششم بهمن ماه ۱۳۹۳ موافقت‌نامه همکاری با کشور جمهوری پرتغال امضا کرد که در ۲۷ ماده تدوین شده بود. این لایحه با تأخیر در هفدهم مرداد ماه ۱۴۰۲ بدون تغییر نسبت به نسخه قبلی در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی اعلام وصول شد [۲]. از آنجا که تصویب در مجلس شورای اسلامی مطابق اصول (۱۲۵) و (۷۷) قانون اساسی، پیش‌نیاز عقد چنین توافقنامه‌هایی است، لزوم بررسی ابعاد و زوایای این موافقت‌نامه در قالب اظهار نظر کارشناسی لازم به نظر می‌رسد. گزارش حاضر در جهت بررسی کلیات و جزئیات لایحه مذکور و ارائه پیشنهادها برای بهبود آن تهیه و تدوین شده است.

۲. پیشنهاد

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۹۲۳ در تاریخ ۱۷ مرداد ماه ۱۴۰۲ اعلام وصول شد. این لایحه سابقاً با شماره ثبت ۲۰۴ اعلام وصول شده بود و گزارش کارشناسی شماره مسلسل ۱۴۳۲۷ در این باره در مرکز پژوهش‌های مجلس در مورد کلیات آن منتشر شد که لزوم اعمال اصلاحات برای تأیید لایحه مدنظر قرار گرفت. از آنجا که لایحه مذکور مجدداً اعلام وصول شده است، کلیات و جزئیات آن برای تدوین گزارش کارشناسی در مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار گرفت.

۳. بررسی کلیات

توسعه تعاملات بین‌المللی و تقویت روابط بین کشورها، یک نیاز اساسی برای صلح جهانی و تقویت ارتباطات بین کشورهاست. لذا تدوین موافقت‌نامه‌های همکاری هدفمند و برنامه‌دار بین کشورها، اقدامی پذیرفته شده و در راستای منافع عمومی کشورها و جامعه جهانی است. لذا کلیات تدوین چنین موافقت‌نامه‌هایی مورد تأیید خواهد بود.

پس از بررسی دقیق محتوای توافق‌نامه مشخص است که لایحه فاقد جهت‌گیری عملیاتی و دقیق است و درگیر کلی‌گویی است. به اقتضائات، شرایط و ظرفیت‌های اختصاصی و منحصر به فرد هر دو کشور توجهی نشده است. این کلی‌گویی به نحوی است که اگر به جای «جمهوری پرتغال»، نام کشور دیگری قرار گیرد، متن لایحه و محورهای آن چندان دچار خدشه نخواهد شد. همچنین مشخص نیست که محورها و مفاد این لایحه بر اساس کدام گفتمان فرهنگی و مبتنی بر کدام مطالعات محیط‌شناسی راهبردی تدوین شده است. در صورتی که چنین مطالعات پشتیبانی وجود نداشته باشد، برای غنی‌سازی و جهت‌بخشی هدف‌مندانانه به این لایحه، باید پیش از انعقاد هر گونه موافقت‌نامه‌ای، شناخت دقیقی از ظرفیت‌ها، چالش‌ها و فرصت‌های هر دو کشور حاصل شود. در غیر این صورت محتوای لایحه و توافق‌نامه غیر قابل عملیاتی نمی‌شود و البته آثار حقوقی خاص خود را به همراه خواهد داشت.

۴. بررسی جزئیات

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی شامل ۲۷ ماده است که ۱۸ ماده آن به حوزه‌های مذکور در عنوان لایحه مرتبط است و سایر مواد به بیان حوزه‌های همکاری ماده (۱)، کارگروه مشترک ماده (۲۱)، ترمیمات مالی ماده (۲۲)، تعهدات بین‌المللی ماده (۲۳)، حل و فصل اختلاف‌ها ماده (۲۴)، شرایط اصلاحات ماده (۲۵)، مدت اعتبار و خاتمه ماده (۲۶) و لازم‌الاجرا شدن توافقنامه ماده (۲۷) پرداخته است.

در ترجمه متون انگلیسی به فارسی و به کارگیری اصطلاحات نکاتی به شرح ذیل مطرح است:

■ پیشنهاد می‌شود آخرین پاراگراف از مقدمه موافقت‌نامه براساس متن انگلیسی، تفکیک شود و همان‌طور که در متن اصلی موافقت‌نامه آمده است قسمت «طبق قانون حاکم در هر یک از دولت‌های مربوط»، جدا شود.

■ به نظر می‌رسد با ذکر واژه «Shall» در برخی از مواد موافقت‌نامه حاضر، متن موافقت‌نامه ایجادکننده تکلیف حقوقی است و بنابراین پیشنهاد می‌شود در ترجمه متن به جنبه الزام‌آور بودن آن توجه شود. برای مثال پیشنهاد می‌شود بند «پ» ماده (۵) به این شکل بازنویسی شود. «طرف‌ها باید در تبادل متخصصان تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه‌کن کردن بی‌سوادگی، همکاری نمایند».

■ به نظر می‌رسد در سطر اول ماده (۵) یک واژه «مطالعات» از قلم افتاده است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود این سطر به این شکل اصلاح شود: «طرف‌ها باید همکاری در مطالعات آموزشی در سطوح ابتدایی و متوسطه از جمله از طرق زیر توسعه و گسترش دهند»:

■ ماده (۱۱) موافقت‌نامه از منظر اشاره به «حقوق بین‌الملل» دارای اطلاق است و می‌تواند محل ایراد شورای محترم نگهبان قرار گیرد و لذا پیشنهاد می‌شود با درج قید «لازم‌الاجرا براساس قوانین و مقررات ملی» پس از آن، حدود این تعبیر را تدقیق کرد.

■ در بند «۲» از ماده (۱۲) تعبیر «یا» بین دو واژه «آثار هنری» و «اسناد دارای» به اشتباه «با» درج شده است که معنای جمله را نیز تغییر داده است.

■ در حالی که در ماده (۱۷) موافقت‌نامه از تعبیر «Cultural Representatives and Advisers» یعنی «نمایندگان و مشاوران فرهنگی» استفاده شده است، در متن فارسی از معادل «وابسته، رایزن و نماینده فرهنگی» برای آن استفاده شده که از منظر گستردگی معادل‌ها صحیح نیست.

■ در ماده (۲۴) موافقت‌نامه به اشتباه در بین دو واژه «تفسیر» و «اجرا» از حرف ربط «با» به جای «یا» استفاده شده است.

■ عنوان ماده (۲۵) موافقت‌نامه عبارت است از «اصلاح» که به صورت جمع و «اصلاحات» عنوان شده است.

■ پیشنهاد می‌شود متن تبصره ماده واحد به شرح زیر اصلاح شود:

«تبصره: رعایت اصول (۷۷) و (۱۲۵) و (۱۳۹) و (۱۵۲) و (۱۵۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرا و یا اصلاح این موافقت‌نامه الزامی است».

در ادامه، جدول بررسی متن لایحه، اظهار نظر کارشناسی در مورد لایحه و متن اصلاحی پیشنهادی ارائه می‌شود:

جدول ۱. بررسی متن لایحه موافقتنامه و پیشنهادهای کارشناسی

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>مقدمه:</p> <p>جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال که از این پس طرف‌ها خوانده می‌شوند، با الهام از تمایل به تقویت روابط دوستانه بین دو کشور، با عزم به ارتقا و گسترش همکاری در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی طبق قانون حاکم در هر یک از دولت‌های مربوط، به شرح زیر توافق کردند.</p>	<p>پیشنهاد می‌شود آخرین پاراگراف از مقدمه موافقتنامه بر اساس متن انگلیسی، به صورت مجزا و تفکیکی نگارش یابد. زیرا هر بخش مجزا دارای معنای متفاوت است و باید به صورت مستقل آورده شود.</p>	<p>مقدمه:</p> <p>جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال که از این پس طرف‌ها خوانده می‌شوند، با الهام از تمایل به تقویت روابط دوستانه بین دو کشور، با عزم به ارتقا و گسترش همکاری در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی طبق قانون حاکم در دولت‌های متبوع خود، به شرح زیر توافق کردند.</p>
	<p>مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۱) - حوزه‌های همکاری طرف‌ها همکاری دو جانبه در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی را ترغیب نموده و گسترش خواهند داد.</p>

متن اصلاحي	اظهار نظر کارشناسي	متن لايحه
<p>ماده (۲) – مطالعه و ترویج زبان، فرهنگ و تاریخ طرف‌ها در حد امکانات خود، [از] مطالعه و ترویج زبان و فرهنگ طرف دیگر، به‌ویژه [مطالعات فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی و زبان فارسی] و فرهنگ و زبان پرتهالی در کشورهای متبوع خود [حمایت] خواهند کرد.</p>	<p>جهت‌گیری تعیین‌شده برای دو طرف در این ماده، نامتناظر به‌نظر می‌رسد که ناشی از به‌کارگیری عبارت «مطالعات ایرانی» در نسخه فارسی متن لایحه است. به‌طور کلی درباره حوزه‌های مطالعاتی مربوط به ایران، دو اصطلاح «Persian Studies» و «Iranian Studies» وجود دارد. منظور از Persian Studies مطالعات پیرامون زبان فارسی است که علاوه بر ایران، به کشورهای افغانستان و تاجیکستان و کشورهای دیگری که اثری از میراث زبان فارسی در فرهنگ و تاریخ‌شان بر جای مانده نیز مربوط می‌شود. در سوی دیگر، منظور از Iranian Studies مطالعات مربوط به فرهنگ، تاریخ، تمدن، ادبیات و هنر سرزمین ایران و ایرانیان است که زیرمجموعه شرق‌شناسی تعریف می‌شود. با وجود این، در نسخه انگلیسی متن لایحه از عبارت «Persian Studies» و در نسخه پرتغالی آن از عبارت «Estudos Per-sas» استفاده شده است که به معنای مطالعات زبان فارسی بوده و با عبارت «مطالعات ایرانی» در نسخه فارسی مغایرت دارد. همچنین با توجه به صبغه شرق‌شناسانه حوزه مطالعات ایرانی، پیشنهاد می‌شود عبارت «ایرانی-اسلامی» در متن جایگزین شود.</p>	<p>ماده (۲) – مطالعه و ترویج زبان، فرهنگ و تاریخ طرف‌ها در حد امکانات خود، مطالعه و ترویج زبان و فرهنگ طرف دیگر، به‌ویژه مطالعات ایرانی و فرهنگ و زبان پرتغالی را در کشورهای متبوع خود تشویق خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۳) – همکاری در حوزه شبکه جهانی رایانه (اینترنت) طرف‌ها بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) برای یادگیری و آموزش زبان و اشاعه فرهنگ‌های مربوط بکدیگر، [تبادل دانش در حوزه توسعه فنی و محتوایی فناوری‌های نوظهور رسانه‌ای در عرصه شبکه جهانی اینترنت، تدوین سند زمینه‌های تعامل و همکاری میان بخش خصوصی دو کشور در حوزه سکوهاي اینترنتی و خدمات پایه کاربردی را با رعایت قوانین داخلی] مهیا خواهند ساخت.</p>	<p>زمینه تعامل دو کشور در حوزه بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) می‌تواند بسیار فراتر از حوزه یادگیری و آموزش زبان باشد. تبادل دانش در حوزه توسعه فنی و محتوایی فناوری‌های نوظهور رسانه‌ای در عرصه شبکه جهانی اینترنت، تدوین سند زمینه‌های تعامل و همکاری میان بخش خصوصی دو کشور در حوزه سکوهاي اینترنتی و خدمات پایه کاربردی از مواردی است که در این ماده مورد غفلت واقع شده است.</p>	<p>ماده (۳) – همکاری از طریق شبکه جهانی رایانه (اینترنت) طرف‌ها بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) را برای یادگیری و آموزش زبان و اشاعه فرهنگ‌های مربوط به یکدیگر مهیا خواهند ساخت.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>متن اصلاحی</p> <p>---</p>	<p>کلیات مورد تأیید است. ارائه رتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی یکی از روش‌های معمول کشورها با هدف توسعه ارتباطات بین‌المللی علمی و نشر فرهنگ و به دست آوردن سرمایه اجتماعی بین‌المللی است که نهایتاً قدرت نرم کشورها را افزایش خواهد داد.</p>	<p>ماده (۴) - ارائه رتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی طرف‌ها بر اساس عمل متقابل، رتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی مشخص شده‌ای را برای حمایت از تحقیقات در حوزه‌های زبان و فرهنگ دو کشور اعطا خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۵) - همکاری در حوزه آموزش طرف‌ها همکاری در [مطالعات آموزشی. در] سطوح آموزشی ابتدایی و متوسطه را به‌ویژه از راه‌های زیر توسعه و گسترش [خواهند داد]:</p> <p>الف) مبادله اطلاعات، اسناد، مواد آموزشی خلاقانه و تجربیات درباره نظام‌های آموزشی دو کشور برای ارتقای دانش و توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع. ب) ایجاد انگیزه و حمایت برای گسترش مشارکت بین مدارس با در نظر گرفتن توسعه برنامه‌های تبادل و همکاری بین دانش‌آموزان و آموزش‌گران با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات. پ) طرف‌ها با تبادل متخصصان و تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه‌کن کردن بی‌سوادی همکاری خواهند کرد. ث) طرف‌ها موافقت نمودند اطلاعاتی را در مورد [تاریخ]، فرهنگ، تمدن و جغرافیای کشور طرف دیگر در متون درسی و آموزشی خود درج نمایند. اطلاعات مزبور باید جامع، مفید و معتبر باشد.</p>	<p>مطابق بند «الف» ماده (۴) بخشی از همکاری برای «توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع» تعریف شده است. با توجه به تفاوت‌های ماهوی نظام تعلیم و تربیت در ایران و کشور پرتغال این بند در اجرا ممکن است مغایر با مبانی سند تحول بنیادین قرار گیرد؛ لذا پیشنهاد این است که عبارت مذکور از انتخابند «الف» حذف شود.</p> <p>با توجه به تاریخ استعماری کشور پرتغال که در بیانات حضرت امام خمینی (ره) نیز بدان اشاره شده است و همچنین از آنجاکه پرتغالی‌ها نخستین استعمارگرانی بودند که به خلیج فارس وارد شدند، به نظر می‌رسد اشاره به درج اطلاعاتی در خصوص تاریخ این کشور در کتب درسی اگر در لایحه همکاری طرفین قرار گیرد به تحریف تاریخ بینجامد و مانع روایت واقعیت‌های تاریخ برای دانش‌آموزان ایرانی شود. لذا پیشنهاد می‌شود دایره همکاری در این بند تنها به تمدن، فرهنگ و جغرافیا محدود شود.</p> <p>در سطر اول ماده (۵) واژه «مطالعات» از قلم افتاده است.</p>	<p>ماده (۵) - همکاری در حوزه آموزش طرف‌ها همکاری در سطوح آموزش ابتدایی و متوسطه را به‌ویژه از راه‌های زیر ارتقا و گسترش خواهند داد:</p> <p>الف) مبادله اطلاعات، اسناد، مواد آموزشی خلاقانه و تجربیات درباره نظام‌های آموزشی دو کشور برای ارتقای دانش و توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع. ب) ایجاد انگیزه و حمایت برای گسترش مشارکت بین مدارس با در نظر گرفتن توسعه برنامه‌های تبادل و همکاری بین دانش‌آموزان و آموزش‌گران با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات. پ) طرف‌ها با تبادل متخصصان و تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه‌کن کردن بی‌سوادی همکاری خواهند کرد. ث) طرف‌ها موافقت نمودند اطلاعاتی را در مورد تاریخ، فرهنگ، تمدن و جغرافیای کشور طرف دیگر در متون درسی و آموزشی خود درج نمایند. اطلاعات مزبور باید جامع، مفید و معتبر باشد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۶) - همکاری در حوزه آموزش عالی بند «۳» - طرف‌ها [ارسال مقاله به نشریات معتبر یکدیگر را تشویق و اولویت قرار می‌دهند.]</p>	<p>تبادل دانشجو، استاد و اعضای هیئت علمی و نیز مبادله اطلاعات، روش‌های تدریس و برنامه‌های آموزشی از شاخص‌های ارتباطات علمی بین‌المللی تلقی می‌شوند. بر ارتباطات علمی بین‌المللی در اسناد بالادستی از جمله سیاست‌های کلی علم و فناوری، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه ششم توسعه تأکید شده است. بنابراین، این ماده مانند ماده (۴) در راستای اسناد بالادستی کشور است، ضمن اینکه در صورت تحقق می‌توانند به ارتقای جایگاه بین‌المللی آموزش عالی کشور کمک‌کند.</p> <p>در بند «۳» مبادله نشریات علمی و تحقیقاتی به‌طور کلی مورد ابهام است و مشخص نیست منظور از مبادله نشریه چیست؟</p>	<p>ماده (۶) - همکاری در حوزه آموزش عالی طرف‌ها از مبادله نشریات علمی و تحقیقاتی حمایت خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۷) - همکاری در حوزه فرهنگ ۲. طرف‌ها در حد امکانات خود و با هدف دستیابی به شناخت بهتر درباره تمدن و فرهنگ کشور طرف دیگر در کشور خود موارد زیر را تشویق خواهند کرد: الف) مبادله شخصیت‌های فرهنگی، [ادبی] و هنری؛</p> <p>ب) برگزاری هفته‌های فرهنگی کشور خود در کشور دیگر از جمله برگزاری نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، [رویدادهای ادبی]، رویدادهای موسیقی یا [فرامه‌هایی] (کنفرانس‌های علمی، پژوهشی و ترویجی) که شناخت متقابل درباره فرهنگ متنوع خود را بهبود می‌بخشد، برگزاری این رویدادها از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مورد توافق قرار خواهد گرفت.</p> <p>۳. طرف‌ها همچنین از مبادله اطلاعات و نشریات ادواری [و تولیدات چندرسانه‌ای] در حوزه‌های فرهنگی، ادبی و هنری بین مؤسسات فرهنگی دو کشور، حمایت خواهند کرد.</p>	<p>کلیت مورد تأیید است. استفاده از ظرفیت‌های ادبی در کنار دیگر ظرفیت‌های فرهنگی گنجانده شود.</p>	<p>ماده (۷) - همکاری در حوزه فرهنگ ۲. طرف‌ها در حد امکانات خود و با هدف دستیابی به شناخت بهتر درباره تمدن و فرهنگ کشور طرف دیگر در کشور خود موارد زیر را تشویق خواهند کرد: الف) مبادله شخصیت‌های فرهنگی و هنری؛</p> <p>ب) برگزاری هفته‌های فرهنگی کشور خود در کشور دیگر از جمله ترغیب برگزاری نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، رویدادهای موسیقی یا فرامه‌هایی (کنفرانس‌هایی) که شناخت متقابل درباره فرهنگ متنوع خود را بهبود می‌بخشد، برگزاری این رویدادها از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مورد توافق قرار خواهد گرفت.</p> <p>۳. طرف‌ها همچنین از مبادله اطلاعات و نشریات ادواری در حوزه‌های فرهنگی، ادبی و هنری بین مؤسسات فرهنگی دو کشور، حمایت خواهند کرد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۸) - همکاری بین کتابخانه‌ها و مراکز اسناد ملی طرف‌ها [از] همکاری بین کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد مدارک ملی دو کشور [حمایت] خواهند کرد. کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد ملی دو طرف در زمینه مبادله تریبیتات، نشریات، اطلاعات، کتاب‌ها، نشریات ادواری و ریز فیلم‌ها، نسخه‌های خطی، [بانک‌های اطلاعاتی ر قومی (دیجیتال) و بر خط (آنلاین)]، کارشناس و کارآموز، مشارکت در فرآهمایی‌ها (کنفرانس‌ها) و نمایشگاه‌های کتاب، باز دیدهای متقابل و انجام تحقیقات مشترک در طرح‌های آموزشی، خدماتی و انتشاراتی همکاری خواهند نمود.</p>	<p>کلیت مورد تایید است. جزئیات نیاز به اصلاح دارد.</p>	<p>ماده (۸) - همکاری بین کتابخانه‌ها و مراکز اسناد ملی طرف‌ها همکاری بین کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد مدارک ملی دو کشور را تشویق خواهند کرد. کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد ملی دو طرف در زمینه مبادله تریبیتات، اطلاعات، کتاب‌ها، نشریات ادواری و ریز فیلم‌ها، نسخه‌های خطی، کارشناس و کارآموز، مشارکت در فرآهمایی‌ها (کنفرانس‌ها) و نمایشگاه‌های کتاب، باز دیدهای متقابل و انجام تحقیقات مشترک در طرح‌های آموزشی، خدماتی و انتشاراتی همکاری خواهند نمود.</p>
<p>ماده (۹) - همکاری در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای طرف‌ها [از همکاری مستقیم بین نهادها، فعالان، متخصصان و پژوهشگران کشورهای متبوع خود در حوزه‌های هنری نمایشی (از قبیل موسیقی زنده، تئاتر و سینما) و چندرسانه‌ای حمایت خواهند کرد. این همکاری در قالب‌های مطالعه و پژوهش، سرمایه‌گذاری، تأمین زیرساخت، تولید، پخش و توزیع، تبلیغات، برگزاری جشنواره و رقابت انجام شد].</p>	<p>قالب‌های این همکاری باید مشخص شود؛ اشاره به ابعادی چون مطالعه و پژوهش، سرمایه‌گذاری، تأمین زیرساخت، تولید، پخش و توزیع، تبلیغات، جشنواره و رقابت و... می‌تواند به این قبیل فعالیت‌های مشترک چارچوب و قالب مشخصی دهد. البته قیدبخشی به مفاد این ماده باید بر اساس فرمت‌سنجی و توان‌آزمایی هر دو کشور باشد تا امکان همکاری سازنده فراهم شود.</p>	<p>ماده (۹) - همکاری در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای طرف‌ها همکاری مستقیم در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای بین نهادها، متخصصان و پژوهشگران کشورهای متبوع خود را تشویق خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۰) - تبادل اشخاص و کالاها ۱. در چارچوب اجرای این توافقنامه، هر طرف طبق قوانین مربوط لازم‌الاجرا در کشور خود، تمامی اقدام‌های لازم را برای تسهیل ورود و اقامت اتباع کشور دیگر در کشور خود انجام خواهد داد. ۲. طرف‌ها همچنین طبق قوانین متبوع لازم‌الاجرا در کشور خود، واردات و صادرات مجدد مواد و تجهیزات را برای اهداف غیرتجاری جهت فعالیت‌های فرهنگی، هنری و علمی پیش‌بینی شده در این موافقتنامه را تسهیل خواهند کرد.</p>	<p>اصلاحات مورد نیاز در ترجمه</p>	<p>ماده (۱۰) - تبادل اشخاص و کالاها ۱. در چارچوب اجرای این توافقنامه، هر طرف طبق قوانین مربوط لازم‌الاجرا در کشور خود، تمامی اقدام‌های لازم را برای تسهیل ورود و اقامت اتباع کشور دیگر در کشور خود انجام خواهد داد. ۲. طرف‌ها همچنین طبق قوانین متبوع لازم‌الاجرا در کشور خود، واردات و صادرات مجدد مواد و تجهیزات را برای اهداف غیرتجاری جهت فعالیت‌های فرهنگی، هنری و علمی پیش‌بینی شده در این موافقتنامه را تسهیل خواهند کرد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۱) - تجارت غیر قانونی آثار هنری طرف‌ها بر اساس قوانین خود و حقوق بین‌الملل لازم‌الاجرا بر اساس قوانین و مقررات ملی تضمین کنند اقدام‌هایی را برای مبارزه با تجارت غیر قانونی آثار هنری، اسناد و دیگر اشیایی که دارای ارزش تاریخی یا باستانی هستند، اتخاذ خواهند کرد.</p>	<p>مطابق کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیر قانونی اموال فرهنگی که کشور ایران در سال ۱۹۷۵ و جمهوری پرغال ۱۹۸۵ به آن پیوسته‌اند، تمامی پیش‌نیا‌های لازم برای پیشگیری از تجارت غیر قانونی آثار تاریخی فرهنگی مورد توافق قرار گرفته است (مواد (۲) و (۵) این کنوانسیون مربوط به مبارزه با اقدامات غیر قانونی است). لذا این ماده توافقنامه در حال حاضر نقشی در تعاملات بین دو کشور ندارد، زیرا عطف به کنوانسیون مذکور، تعهدات جامع‌تر و کامل‌تری برای کشورهای عضو تنظیم شده است [۳] هر چند این ماده از توافقنامه در بلندمدت به‌عنوان ظرفیت بالقوه تعاملات بین دو کشور مطرح است و در صورت خروج هریک از طرفین از کنوانسیون مذکور قابلیت بالفعل شدن را داراست. لذا کلیات این ماده مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۱۱) - تجارت غیر قانونی آثار هنری طرف‌ها بر اساس قوانین خود و حقوق بین‌الملل تضمین خواهند کرد اقدام‌هایی را برای مبارزه با تجارت غیر قانونی آثار هنری، اسناد و دیگر اشیایی که دارای ارزش تاریخی یا باستانی هستند، اتخاذ خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۲) - حراست از میراث ملی طرف‌ها برای حراست از میراث ملی هریک از کشورها، از آثار هنری که بر اساس این موافقتنامه به‌صورت موقت وارد شده‌اند، اقدام‌های حفاظتی را انجام خواهند داد.</p> <p>۲. طرف‌ها متعهد می‌شوند از ورود و خروج غیر قانونی آثار هنری یا اسناد دارای ارزش تاریخی، باستانی و میراث ملی از قلمرو و متبوع خود جلوگیری نمایند.</p>	<p>بندهای ماده (۶) کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیر قانونی اموال فرهنگی که هر دو کشور عضو آن هستند در مورد پیش‌نیا‌های صدور موقت اموال بین‌کشوری‌هاست. همچنین ماده (۳) این کنوانسیون در مورد جلوگیری از ورود و خروج غیر قانونی آثار مذکور است. لذا طرح این ماده صرفاً ماهیت شکلی و کلی‌گویی دارد و در تعامل بین دو کشور تأییدی ندارد.</p> <p>هر چند این ماده از توافقنامه در بلندمدت به‌عنوان ظرفیت بالقوه تعاملات بین دو کشور مطرح است و در صورت خروج هریک از طرفین از کنوانسیون مذکور قابلیت بالفعل شدن را داراست.</p> <p>لذا کلیات این ماده مورد تأیید است. ضمناً متن فارسی در بند «۲» بین عبارت «هنری» و عبارت «اسناد» از عبارت «یا» استفاده کرده است در حالی مطابق ترجمه متن عبارت صحیح «یا» است.</p>	<p>ماده (۱۲) - حراست از میراث ملی ۱. طرف‌ها برای حراست از میراث ملی هریک از کشورها، از آثار هنری که بر اساس این موافقتنامه به‌صورت موقت وارد شده‌اند، اقدام‌های حفاظتی و امنیتی را انجام خواهند داد.</p> <p>۲. طرف‌ها متعهد می‌شوند از ورود و خروج غیر قانونی آثار هنری یا اسناد دارای ارزش تاریخی، باستانی و میراث ملی از قلمرو و متبوع خود جلوگیری نمایند.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
—	<p>کلیت مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۱۳) – حمایت از حق نشر (کپی رایت) و حقوق مربوط به آثار فرهنگی و هنری طرف‌ها حمایت از حق نشر (کپی رایت) و حقوق مرتبط طبق قوانین داخلی لازم‌الاجرا در هر کشور و موافقتنامه‌های بین‌المللی که طرف‌ها عضو آن هستند را تضمین خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۴) – همکاری در حوزه ورزش طرف‌ها همکاری بین سازمان‌های ورزشی دولتی و غیردولتی در زمینه‌های اقتصاد ورزشی، تبادل فرهنگی ورزشی، آموزش و یادگیری ورزش، مبارزه با زورافزایی (دوپینگ)، مبادله کارشناسان ورزشی و مبادله ورزشکاران مرد و زن در راستای تقویت ورزش‌های مورد نظر طرفین را ترغیب خواهند کرد.</p>	<p>از آنجاکه نقش ورزش در تعاملات بین‌المللی چندوجهی و پیچیده است، بنابراین استفاده مناسب از ظرفیت‌های ورزشی می‌تواند مزایای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و دیپلماتیک به همراه آورد. به‌منظر می‌رسد برخی از زمینه‌های مهم همکاری در عرصه بین‌المللی مورد توجه واقع نشده است که از جمله می‌توان علاوه بر زمینه‌های مورد اشاره به زمینه اقتصاد ورزش مانند تجارت، سرمایه‌گذاری و گردشگری ورزشی، و زمینه تبادل فرهنگی مانند برگزاری فستیوال‌ها و کمپ‌های مشترک اشاره نمود. همچنین پیشنهاد می‌شود تبادل کارشناسان و مربیان و ورزشکاران در راستای تقویت ورزش‌های مورد نظر طرفین باشد به طوری که هر یک از طرفین بتواند از ظرفیت ورزش‌های موفق طرف مقابل استفاده نماید.</p>	<p>ماده (۱۴) – همکاری در حوزه ورزش طرف‌ها همکاری بین سازمان‌های ورزشی دولتی و غیردولتی در زمینه‌های آموزش و یادگیری ورزش، مبارزه با زورافزایی (دوپینگ)، مبادله کارشناسان ورزشی و ورزشکاران مرد و زن را ترغیب خواهند کرد.</p>
—	<p>کلیت مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۱۵) – همکاری در حوزه جوانان طرف‌ها مبادله و همکاری نهادی در حوزه جوانان را با هدف افزایش درک متقابل درباره سیاست‌های مربوط به جوانان و وضعیت جوانان در هر یک از دو کشور تشویق خواهند کرد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۶) – تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف‌ها تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف دیگر را [با محوریت حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری، ورزش، آموزش، پژوهش، رسانه، جوانان و زبان] در قلمرو کشور خود مورد حمایت قرار خواهند داد و فعالیت آنها بر اساس مقررات لازم‌الاجرا در کشور میزبان خواهد بود.</p>	<p>مفاد ماده بسیار کلی بوده و در واقع نتیجه طبیعی انعقاد چنین موافقتنامه‌ای است. باید مبتنی بر مطالعات پشتیبان رصدی و وضعیت‌شناسانه درباره هر دو کشور - که پیش‌نیاز و از شروط لازم تدوین چنین لایحه‌ای است - محورهای اولویت‌های موضوعی مشخصی برای تأسیس این انجمن‌ها و مراکز فرهنگی تعیین شود.</p>	<p>ماده (۱۶) – تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف‌ها تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف دیگر را در قلمرو کشور خود مورد حمایت قرار خواهند داد و فعالیت آنها بر اساس مقررات لازم‌الاجرا در کشور میزبان خواهد بود.</p>
<p>ماده (۱۷) – نمایندگان فرهنگی طرف‌ها برای اجرای این موافقتنامه و توسعه مناسبات فرهنگی [نمایندگان و مشاوران فرهنگی خود را به کشور دیگر اعزام خواهند کرد].</p>	<p>در حالی که در ماده (۱۷) موافقتنامه از تعبیر «Representatives and Advisers» یعنی «نمایندگان و مشاوران فرهنگی» استفاده شده است، در متن فارسی از معادل «وابسته، رایزن و نماینده فرهنگی» برای آن استفاده شده که از منظر گستردگی معادل‌ها صحیح نمی‌باشد.</p>	<p>ماده (۱۷) – نمایندگان فرهنگی طرف‌ها برای اجرای این موافقتنامه و توسعه مناسبات فرهنگی می‌توانند وابسته، رایزن یا نماینده فرهنگی خود را به کشور طرف دیگر اعزام نمایند.</p>
<p>ماده (۱۸) – جهانگردی طرف‌ها گردشگری بین دو کشور را تشویق و بهترین شیوه‌های گسترش گردشگری [و تسهیل‌گری در خصوص صدور روادید گردشگری] را تبادل خواهند کرد.</p>	<p>پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۳ حدوداً ۱۷،۴ درصد اقتصاد ملی پرتغال از درآمدهای گردشگری است و در سال ۲۰۲۳ صنعت گردشگری این کشور از پیامدها و آثار جهانی کرونا عبور خواهد کرد.^۱ در حالی که مطابق آخرین آمارها سهم گردشگری از تولید ناخالص ملی کمتر از ۷ درصد است.^۲ از آنجاکه جمهوری پرتغال یکی از اعضای ویزای شینگن است که استانداردهای مستقلی برای صدور روادید دارد، بنابراین تسهیل‌گری در قبال لغو روادید بین کشورها به‌عنوان یکی از گزینه‌های قابل بررسی قابل اعمال نیست. لذا به‌نظر می‌رسد، متن این ماده در قبال شیوه‌های گسترش روابط گردشگری مبهم است.</p>	<p>ماده (۱۸) – جهانگردی طرف‌ها گردشگری بین دو کشور را تشویق و بهترین شیوه‌های گسترش گردشگری را تبادل خواهند کرد.</p>

1. <https://www.theportugalnews.com/news/2022-06-13/Tourism-in-Portugal-Set-to-Return-to-Pre-Pandemic - Levels-by-2023/67854>

2. <https://fna.ir/4xw1>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۹) - همکاری در حوزه رسانه‌های جمعی و جدید</p> <p>طرف‌ها با تأکید بر اهمیت ارتباطات اجتماعی در افزایش درک متقابل از واقعیت‌های اجتماعی - فرهنگی دو کشور، علاقه خود را به تشویق روابط مستقیم بین نهادهای رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه [رسانه‌های سنتی (شامل رسانه‌های چاپی: مطبوعات و نشریات، رسانه‌های الکترونیک: رادیو و تلویزیون و شبکه‌های ماهواره‌ای و رسانه‌های برخط: وبسایت‌های شخصی و خبرگزاری‌های آنلاین) و رسانه‌های جدید] شامل شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها، تلویزیون‌های تعاملی (IPTV)، سرویس‌های اشتراک ویدئو (VSP) و کار بر محور (UGC) و سامانه‌های ویدئویی در خواستی ناشر محور برخط (VOD) ابراز می‌دارند.</p>	<p>مطبوعات و نشریات به‌عنوان یک رسانه جمعی اصیل در میان حوزه‌های مورد اشاره این ماده ذکر نشده است؛ این در حالی است که امروز مطبوعات در جهان با وجود کاهش تیراژ و با انتشار در قالب نسخه آنلاین و الکترونیکی کماکان مورد ارجاع و اقبال مخاطبان قرار دارند و جریان‌ساز هستند. از این رو پیشنهاد می‌شود حوزه مطبوعات و نشریات نیز به متن ماده افزوده گردد. علاوه بر این ضروری است حوزه‌های مورد نظر این ماده شامل رسانه‌های جدید همچون شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها، تلویزیون‌های تعاملی (IPTV)، سرویس‌های اشتراک ویدئو (VSP) و کار بر محور (UGC) و سامانه‌های ویدئویی در خواستی ناشر محور برخط (VOD) را در برگیرد.</p> <p>همچنین به جای تشویق به روابط بین مقام‌های مسئول رسانه‌ها که مفسده‌خیز است به نهادهای رسانه‌ای تصریح شود. هر چند ممکن است منظور از مقام‌های مسئول نهادها باشد، ولی تصریح به خود نهادها موجب رفع ابهام می‌گردد.</p>	<p>ماده (۱۹) - همکاری در حوزه رسانه‌های جمعی</p> <p>طرف‌ها با تأکید بر اهمیت ارتباطات اجتماعی در افزایش درک متقابل از واقعیت‌های اجتماعی - فرهنگی دو کشور، علاقه خود را به تشویق روابط مستقیم بین مقام‌های مسئول جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های رادیو، تلویزیون، خبرگزاری‌ها و آموزش حرفه‌ای روزنامه‌نگاری ابراز می‌دارند.</p>
<p>_____</p>	<p>کلیت مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۲۰) - برنامه‌های همکاری</p> <p>۱. طرف‌ها در اجرای این توافقنامه و برای ایجاد همکاری تفصیلی و تبادل روش‌ها، مجاز خواهند بود بر نامه‌های همکاری را تدوین نمایند که برای یک دوره سه‌ساله نافذ خواهد بود.</p> <p>۲. بر نامه‌های همکاری یکی از اجزای اصلی تعهدات در این موافقتنامه خواهد بود و تعهدات مالی ناشی از اجرای فعالیت‌های بعدی می‌تواند در آن پیش‌بینی گردد.</p> <p>۳. بر نامه‌های همکاری به امضای کارگروه مشترک خواهد رسید.</p> <p>۴. صرف نظر از مدت زمانی که بر ای اعتبار بر نامه‌های همکاری در نظر گرفته شده است، و جز در صورتی که هیچ‌یک از طرف‌ها تمایل خود را به پایان یافتن آن اعلام نکرده باشد، بر نامه همکاری مزبور معتبر خواهد بود مگر اینکه بر نامه همکاری دیگری به امضا برسد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۲۱) - کارگروه مشترک ۱. برای اجرای این موافقتنامه، کارگروه مشترکی متشکل از نمایندگان تعیین شده دو طرف تشکیل خواهد شد و وظیفه آن، اجرای برنامه‌های همکاری چندساله و تعیین منابع مالی لازم برای آنهاست.</p> <p>۲. این کارگروه مشترک حداقل هر سه سال یکبار به صورت متناوب در ایران و پرتغال تشکیل جلسه خواهد داد.</p>	<p>کلیت مورد تأیید است، نیاز به اصلاحیه با توجه به متن انگلیسی است.</p>	<p>ماده (۲۱) - کارگروه مشترک ۱. برای اجرای این موافقتنامه، کارگروه مشترکی متشکل از نمایندگان تعیین شده دو طرف تشکیل خواهد شد و وظیفه آن، اجرای برنامه‌های همکاری چندساله و تعیین منابع مالی لازم برای آنهاست.</p> <p>۲. این کارگروه مشترک حداقل هر سه سال یکبار به صورت متناوب در ایران و پرتغال تشکیل جلسه خواهد داد.</p>
<p>ماده (۲۲) - ترتیبات مالی فعالیت‌ها، برنامه‌ها یا طرح‌هایی که به موجب این موافقتنامه انجام می‌شوند منوط به تأمین منابع مالی و نیروی انسانی مورد نیاز از سوی دو طرف و طبق قوانین و مقررات لازم‌الاجرای هر یک از طرف‌ها] و همچنین ایجاد تعادل دوجانبه در تعریف فعالیت، برنامه یا طرح بین دو کشور] خواهد بود.</p>	<p>از آنجاکه تناسبی بین حجم و کیفیت فعالیت‌های تعریف شده برای دو طرف وجود ندارد، ممکن است که تعادلی در تعریف فعالیت‌ها بین دو کشور برقرار نگردد.</p>	<p>ماده (۲۲) - ترتیبات مالی فعالیت‌ها، برنامه‌ها یا طرح‌هایی که به موجب این موافقتنامه انجام می‌شوند منوط به تأمین منابع مالی و نیروی انسانی مورد نیاز از سوی دو طرف و طبق قوانین و مقررات لازم‌الاجرای هر یک از طرف‌ها خواهد بود.</p>
<p>—</p>	<p>مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۲۳) - تعهدات بین‌المللی این موافقتنامه بر تعهدات بین‌المللی که طرف‌ها پذیرفته‌اند، تأثیری نخواهد داشت.</p>
<p>ماده (۲۴) - حل و فصل اختلاف‌ها هر گونه اختلاف ناشی از تفسیر یا اجرای این موافقتنامه، به صورت دوستانه] ابتدا از طریق سازوکار کارگروه مشترک ماده (۲۱) و در صورت لزوم در گام بعد] از طریق مشورت و یا مذاکره بین طرف‌ها از مجاری سیاسی (دیپلماتیک) حل و فصل خواهد شد.</p>	<p>بهبتر بود برای رفع اختلافات سازوکارهای مشخص و رسمی تشریح می‌شود و فرایند مذکور را دارای سطوحی می‌کند. به طور مثال از ظرفیت ماده (۲۱) در کنار تشکیل سازوکاری مستقل برای رفع رجوع مسئله بهره‌برداری می‌نمود.</p> <p>در این ماده به اشتباه در بین دو واژه «تفسیر» و «اجرا»، از حرف ربط «با» به جای «یا» استفاده شده است.</p>	<p>ماده (۲۴) - حل و فصل اختلاف‌ها هر گونه اختلاف ناشی از تفسیر یا اجرای این موافقتنامه، به صورت دوستانه از طریق مشورت و یا مذاکره بین طرف‌ها از مجاری سیاسی (دیپلماتیک) حل و فصل خواهد شد.</p>
<p>ماده (۲۵) - اصلاح ۱. این موافقتنامه می‌تواند بر اساس درخواست هر یک از طرفین اصلاح شود. اصلاحات] باید] طبق مفاد ماده (۲۷) این موافقتنامه لازم‌الاجرا شود.</p>	<p>عنوان ماده (۲۵) موافقتنامه عبارت است از «اصلاح» که به صورت جمع و «اصلاحات» عنوان شده است.</p>	<p>ماده (۲۵) - اصلاحات ۱. این موافقتنامه می‌تواند بر اساس درخواست هر یک از طرفین اصلاح شود.</p> <p>۲. اصلاحات طبق مفاد ماده (۲۷) این موافقتنامه لازم‌الاجرا خواهد شد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۲۶) - مدت اعتبار و خاتمه ۱. این توافقنامه برای یک دوره پنج‌ساله معتبر باقی خواهد بود و به‌صورت خودکار برای دوره‌های مشابه دیگر تمدید خواهد شد، مگر اینکه هر یک از طرف‌ها ۶ ماه پیش از پایان مدت اعتبار آن، به‌صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) خاتمه آن را اعلام کند. [تبصره: هر یک از طرفین می‌توانند در صورت تمدید خودکار توافقنامه، هر زمان تمایل به لغو توافقنامه داشتند موارد را به‌صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) به یکدیگر اعلام نمایند]. ۲. خاتمه این موافقتنامه، تاثیری بر ترتیبات در حال اجرا نخواهد داشت و تا تاریخ تکمیل آنها معتبر خواهند بود. [تبصره: هر یک از طرفین می‌توانند در صورت لغو توافقنامه در هر زمان از طریق طرفین، نسبت به لغو ترتیبات در حال اجرا به‌صورت کتبی از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) به یکدیگر اعلام وضعیت نمایند و در صورت لزوم از ظرفیت ماده (۲۴) این توافقنامه در مورد وضعیت آینده ترتیبات مذکور تصمیم‌گیری نمایند].</p>	<p>در صورت تمدید خودکار توافقنامه، ساز و کاری برای لغو توافقنامه در نظر گرفته نشده است. در صورتی‌که پروژه‌های ۱۰ ساله یا بسیست ساله از سوی جمهوری پرتغال در ایران تعریف شود با شرط موجود در ماده (۲۶) امکان لغو آن فراهم نیست.</p>	<p>ماده (۲۶) - مدت اعتبار و خاتمه ۱. این توافقنامه برای یک دوره پنج‌ساله معتبر باقی خواهد بود و به‌صورت خودکار برای دوره‌های مشابه دیگر تمدید خواهد شد، مگر اینکه هر یک از طرف‌ها ۶ ماه پیش از پایان مدت اعتبار آن، به‌صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) خاتمه آن را اعلام کند. ۲. خاتمه این موافقتنامه، تاثیری بر ترتیبات در حال اجرا نخواهد داشت و تا تاریخ تکمیل آنها معتبر خواهند بود.</p>
<p>_____</p>	<p>مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۲۷) - لازم‌الاجرا شدن این موافقتنامه سی روز پس از تاریخ دریافت آخرین اطلاعیه هر یک از طرف‌ها به‌صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مبنی بر اینکه تشریفات داخلی مورد نیاز برای لازم‌الاجرا شدن آن طی شده است، لازم‌الاجرا خواهد شد. برای گواهی مراتب بالا، امضاکنندگان زیر که طرف دولت‌های خود به‌طور مقتضی مجاز شده‌اند این موافقتنامه را امضا کرده‌اند. این موافقتنامه در تهران در تاریخ ۶ بهمن ماه ۱۳۹۳ هجری شمسی برابر با ۲۶ ژانویه ۲۰۱۵ میلادی در دو نسخه اصلی به زبان‌های فارسی، پرتغالی و انگلیسی تنظیم گردید که تمامی متون دارای اعتبار یک سال می‌باشند. در صورت اختلاف در تفسیر متن انگلیسی ملاک خواهد بود.</p>

مأخذ: نگارندگان.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۲۰۴ اعلام وصول شد. این لایحه بدون توجه به ظرفیت‌ها، نیازها و قابلیت‌های بالقوه و بالفعل دو کشور تدوین شده است و برخی از مواد آن قبلاً در کنوانسیون‌های بین‌المللی که دو کشور در آن عضویت دارند، نیز وجود دارد (برای مثال ماده (۱۱) و (۱۲)). محتوای لایحه نشان می‌دهد که توجه به ارزش‌های بومی و اتصال نقطه به نقطه نیازهای هر کشور به ظرفیت‌های کشور دیگر پیش‌فرض تدوین نبوده است و موافقت‌نامه نسخه‌ای مبتنی بر کلی‌گویی و بدون توجه به حل مسائل کشور در تعامل با سایر کشورهاست.

همچنین نبود توجه به تناسب فعالیت‌ها و طرح‌های مطرح شده در ماده (۲۲) این امکان وجود دارد که موافقت‌نامه موجب تعریف فعالیت‌ها و برنامه‌ها یا طرح‌هایی هدایت شود که برای هر دو کشور دارای بار مالی و عملیاتی متناسبی نداشته باشد. برای این موضوع نقشه راه و سازوکار نظارتی قابل توجهی در نظر گرفته نشده است. شایان ذکر است مطابق ماده (۲۰) این موافقت‌نامه، استمرار اعتبار برنامه‌های همکاری مشترک تعریف شده بدون توجه به اتمام موافقت‌نامه نیز نقطه ضعف جدی این برنامه به حساب می‌آید. زیرا این امکان وجود دارد در بازه زمانی محدودی که موافقت‌نامه جریان دارد، طرح‌ها یا برنامه‌هایی با افق زمانی بلندمدت برای هر کدام از طرفین تعریف شود و با فسخ این موافقت‌نامه، این اقدام‌ها به‌عنوان تعهد کاری باقی بماند. علاوه بر نکات ذکر شده پیشنهاد می‌شود تبصره ماده واحد به شرح ذیل اصلاح شود:

تبصره: رعایت اصول (۷۷) و (۱۲۵) و (۱۳۹) و (۱۵۲) و (۱۵۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرا و اصلاح این موافقت‌نامه الزامی است.

با توجه به آنچه گفته شد تصویب لایحه حاضر به شرط رعایت اصلاحات بیان شده بلامانع است.

منابع و مآخذ

- [۱] نگاهی آماری به اقتصاد پرتغال، معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، ۱۴۰۱/۸/۹،
<https://economic.mfa.ir/portal/newsview/698079>
- [۲] لایحه موافقتنامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش،
فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی، شماره ثبت ۹۲۳.
- [۳] قانون الحاق ایران به کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و
انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی، مصوب ۱۳۵۳.

گزیده سیاستی

لایحه موافقتنامه بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال هر چند از نظر کلیات مورد تأیید است، اما به دلیل ایرادات متنی، احتمال مداخله در آموزش کتب درسی، تعهدات غیر قابل اجرا، بی‌توجهی به ظرفیت‌ها و نیازهای بومی نیازمند اصلاح است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، رویروی بارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۸۷۵-۵۵۵۵ پست الکترونیک: mrc@majlis.ir

وبسایت: rc.majlis.ir